

Таким чином, євро регіону Сходу України вже сприяють активізації взаємодії прикордонних територій. У той же час на рівні регіону необхідно проводити інформаційно-просвітницьку компанію щодо роз'яснення населенню, представникам малого та середнього бізнесу переваг і можливостей розробки спільних проектів в межах євро регіонів. Необхідно враховувати, той факт, що посилення транскордонного співробітництва на Сході України має перспективи посилити регіональний розвиток і наблизити українські регіони до ЄС. Рациональне поєднання проєвропейського і проросійського напрямків у зовнішній політиці виходить нині на перший план.

Проте в напрямку розвитку форм транскордонного співробітництва необхідно дослідити і поширити досвід існуючих форм транскордонного співробітництва між західними регіонами України і країнами ЄС з метою вирішення першочергово двох завдань: реформування системи місцевого самоврядування в рамках розпочатого процесу змін до Конституції в межах роботи Конституційної Асамблеї (розширення реальних повноважень і надання можливостей самостійно залучатися до транскордонного співробітництва) та розробка комплексу інформаційно-освітніх заходів із залученням вітчизняних та міжнародних практиків з метою поширення її серед населення регіону.

РЕЗЮМЕ

Наведено аналіз розвитку прикордонних територій через одну із форм транскордонної співпраці – євро регіон. Простежено особливості функціонування євро регіонів по лінії Східного кордону України.

Ключові слова: транскордонна співпраця, прикордонні території, євро регіон, інтеграція

РЕЗЮМЕ

Проведен аналіз розвитку приграничних територій через одну из форм трансграничного сотрудничества - евро регион. Показаны особенности функционирования евро регионов по линии Восточной границы Украины.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, приграничные территории, евро регион, интеграция

SUMMARY

The analysis of development of border territories through one of forms of cross-border cooperation - the euroregion is carried out. Features of functioning of euroregions in the area of Eastern frontier of Ukraine are shown.

Key words: euroregion, transboundary cooperation, border territories, integration

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
2. Макогон Ю.В. Развитие трансграничного сотрудничества на востоке Украине / Трансграничное украинско-российское сотрудничество: формы, направления, перспективы Монография / под общ. Ред. В.И. Дубницкого, В.и. Ляшенко. - Донецк: Юго-Восток, 2010. – С.
3. Закон України “Про транскордонне співробітництво” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 45, ст.499
4. Інформація про Євро регіон ЯРОСЛАВНА [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://forum-sumy.com/post_vroregon_jaroslavna.html
5. Аналитические материалы по актуальным вопросам социально-экономического развития Ростовской области по состоянию на 01.07.2012 года [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http://euroregion-donbass.ru/monitoring/monit/analit/riac_analit_socecon_01.07.2012.pdf
6. Прокопенко, Л.Л. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції: монографія / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. – 132 с.

УДК

ОЦІНКА РОЛІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ПРОЦЕСІ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дупай Р.М., аспірант кафедри міжнародного менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Постановка проблеми. Новітні тенденції, що склалися у глобальній економіці, вимагають від країн світу швидкого переходу до нової та якісної структури економіки. Завдання структурної модернізації економіки належить і до головних державних пріоритетів соціально – економічного реформування України [1].

Існуючі та попередні державні (урядові, президентські) стратегічні плани, щодо реформ та модернізації української економіки характеризуються неефективною структурою з високою енергетичною продуктивністю виробництва, надмірним екстенсивним розвитком видобувних галузей, низьким рівнем інноваційності, відставанням розвитку інфраструктури від рівня високорозвинених держав (США, ЄС, Японія), відірваністю фінансового сектору від реальної економіки, неефективним функціонуванням секторів, що забезпечують соціальний розвиток. Світова фінансово-економічна також криза підкреслила вразливість та неготовність вітчизняної економіки до коливань попиту на сировинні продукти і загострення конкуренції на світових ринках. В умовах економічної кризи і за відсутності достатньої кількості власних капітальних ресурсів, одним з важливих факторів, що впливає на економічне зростання країни є валове нагромадження основного капіталу у формі іноземних інвестицій. Адже результативність структурних реформ, значною мірою обумовлюється можливістю забезпечення їх відповідними інвестиційними ресурсами [2].

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Дослідження структурних процесів у світовій економіці та структурної політики держав світу, цілком закономірно були у центрі уваги зарубіжних економічних досліджень. Класичними роботами з основ теорії модернізації стали праці Б. Біллета [3], Р. Інглхарта [4], Т. Робертса [5], У. Росту [6]. Ідеї класиків були покладені в основу дослідження та формування сучасного бачення процесу структурної модернізації економіки України вітчизняними науковцями, до числа яких відносяться: В.М. Гець, Л.В. Шинкарук [7], А.В. Єрмолаєв [8], Я. А. Жаліло [9]. Проте, за усієї науково – практичної вагомості досягнутих наукових результатів в сучасних умовах не всі питання цієї багатогранної проблеми знайшли своє адекватне пояснення та вирішення. У наукових дослідженнях недостатньо виразно визначено методологічні засади та стратегічні підходи до процесу структурної модернізації економіки України з урахуванням сучасних реалій, що не дає можливості всебічно окреслити роль іноземних інвестицій в структурній модернізації вітчизняної економіки.

Метою даної публікації є дослідження впливу іноземних інвестицій на економічне зростання та процес структурної модернізації економіки України. Завдання модернізації структури економіки та зростання національної конкурентоспроможності належать до головних пріоритетів соціально-економічного реформування України. З метою формування оптимальних галузевих пропорцій в економічній системі на порядок денний вноситься завдання створення злагодженого механізму врегулювання процесів структурної модернізації, невід’ємною складовою якого повинна бути саме інвестиційна політика іноземного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. До структурних диспропорцій української економіки, які носять системний характер доцільно віднести наступні: асинхронність розвитку і поступове збільшення відриву фінансової сфери від реального сектору економіки; старіння виробничих потужностей та неадекватні темпи оновлення; висока енерго- та матеріаломісткість виробництва.

За результатами 2011 року норма нагромадження основного капіталу складала 17,9 % від ВВП. Такий рівень показника є недостатнім для реалізації масштабних структурних перетворень. Також у структурі ВВП на протязі останнього десятиріччя постійно зростає питома вага кінцевих споживчих витрат: із 75,4 % у 2002 році до 81,6 % у 2011 році. Особливо яскраво ця тенденція спостерігається для домашніх господарств. Таке масштабне збільшення споживання забезпечувалося за рахунок швидкого зростання обсягів імпорту товарів і послуг. Починаючи з 2006 року в Україні сформувалося від’ємне сальдо зовнішньоторгівельного балансу, яке досягло свого піку у (8 % ВВП) у 2008 році [10].

Не менш критичним чинником відтворювального процесу економіки України є рівень зношеності основних засобів, який щороку продовжує зростати: із 43,7 % у 2000 році до 60 % у 2009 році.

Невирішеною залишається для України проблема високої енерго- та матеріаломісткості виробництва. Рівень енергоемності ВВП нашої країни є одним із найвищих у світі. Згідно з оцінками компанії Enerdata показник енергоемності ВВП України є у 3,8 рази вищий, в порівнянні з країнами ЄС, у 3,2 рази вищий – ніж у Польщі, і навіть у 1,4 рази вищий як у сусідній Росії [11]. Україна потрапила до групи тих держав, де в роки піку кризи 2008 – 2010 рр. енергоемність ВВП зростає на 7,3 %. Причиною такої ситуації є низький технологічний рівень виробництва, завищені ціни на сировинні ресурси, а також відсутність ефективних заходів спрямованих на ресурсозбереження в Україні.

Місце України у світовій економіці можна оцінити через рівень ВВП в розрахунку на душу населення, розрахований з урахуванням паритету купівельної спроможності: для України він є найнижчим серед країн Європи. Так, станом на 2012 рік для України цей показник складає 7 600\$. у той час як Ліхтенштейн, для прикладу, має 89 400\$ відповідно. Такий низький показник для України став наслідком одного із найглибших падінь виробництва ВВП серед країн Європи.

Вітчизняна економіка зазнала значного падіння внаслідок глобальної фінансово – економічної кризи 2008 – 2010 рр. Як видно з таблиці 1, економіка України зазнала одного з найбільших падінь внаслідок негативного впливу світової фінансово – економічної кризи у 2008 – 2010 рр. Вітчизняна економічна система виявилася не підготовленою, слабкою і такою, що не в змозі протистояти глобальним економічним шокам.

Таблиця 1

Зміна обсягів ВВП в окремих країнах світу в період 2007 – 2012 рр.

Країна	Відсоток до відповідного кварталу попереднього року					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Україна	7,9	2,3	-14,8	4,1	5,2	3,0
Латвія	9,6	-3,3	-17,7	-0,3	5,5	4,5
Литва	9,8	2,9	-14,8	1,4	5,9	2,7
Албанія	5,9	7,5	3,3	3,5	3,0	0,5
Болгарія	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,7	1,0
Румунія	6,3	7,3	-6,6	-1,6	2,5	0,9
Польща	6,8	5,1	1,6	3,9	4,3	2,4

Джерело: World Economic Outlook (International Monetary Fund)[12]

Аналіз інвестиційних процесів в Україні є підтвердженням нестійкого характеру їх розвитку. Якщо у докризовий період економічного буму обсяг інвестицій активно зростає, то кризові 2008 – 2010 рр. характеризуються різким падінням інвестиційної активності. Криза спричинила падіння темпів оновлення економічної модернізації економіки України, що характеризується інвестиціями в основний капітал (рис. 1).

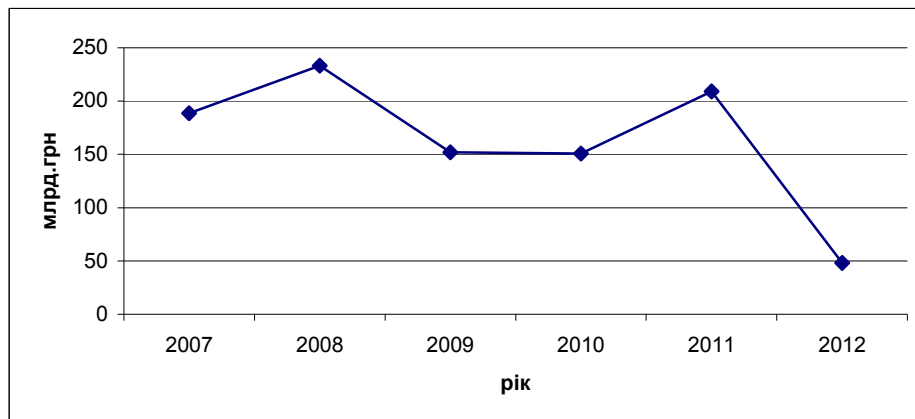

Рис. 1. Інвестиції в основний капітал в Україні

Складено автором на основі даних Державної Служби Статистики України [10]

Вихід з цієї катастрофічної ситуації – залучення іноземних інвестицій, які повинні сприяти технологічному оновленню та структурній модернізації економіки України. Українські економісти А. Єрмолаєв та Я. Жаліло, також, у свою чергу, розглядають дефіцит іноземних інвестицій як проблему, що гальмує процес модернізації вітчизняної економіки [8].

Активність зарубіжних інвесторів виступає важливою умовою розвитку національної економіки. Структурна модернізація економічної системи досягається шляхом якісного збільшення реалізованих інвестиційних ресурсів. Прикладом такого ефективного використання іноземного капіталу можуть слугувати країни Східної Європи: Чехія та Польща. Останні роки їхнього успішного розвитку характеризуються стабільно високими обсягами залучених іноземних інвестицій, що і посприяло ефективній структурній модернізації економік цих країн.

Проте, іноземний капітал не завжди сприяє такій швидкій структурній модернізації економіки та економічному зростанню як це було у випадку з Польщею та Чехією. Дуже часто, неефективне використання закордонного капіталу, корупція, недосконалість судово – правової системи та інші негативні фактори, спростовують позитивний ефект, який приймаюча країна могла б отримати від іноземного інвестування. Яскравим прикладом виступає Нігерія, у другій половині 90-х років ця країна займала провідне положення в Африці серед реципієнтів функціонуючого капіталу. Так, поряд з Єгиптом, Марокко, Тунісом та Анголою, вона отримувала 2/3 загального обсягу іноземних інвестицій в країни континенту. У той же час серйозними перешкодами на шляху прискорення розвитку залишаються три основні фактори: недостатній розвиток інфраструктури, наявність значної кількості нерентабельних підприємств у державному секторі і негативне ставлення інвесторів до вкладень в нігерійську економіку (за винятком видобутку вуглеводневої сировини та нафти). У таких умовах приріст ВВП в 2001 р., навіть не перевищив 3% (саме настільки зростає чисельність населення Нігерії протягом року).

Ще одним яскравим прикладом економіки, де в силу різних об'єктивних причин спостерігається низька ефективність іноземних інвестицій в процесі її структурної модернізації є Україна. Щороку обсяг приливу капіталу з-за кордону у вітчизняну економіку невинно зростає. Про це свідчать нещодавно опубліковані дані Державної служби статистики України (рис. 2).

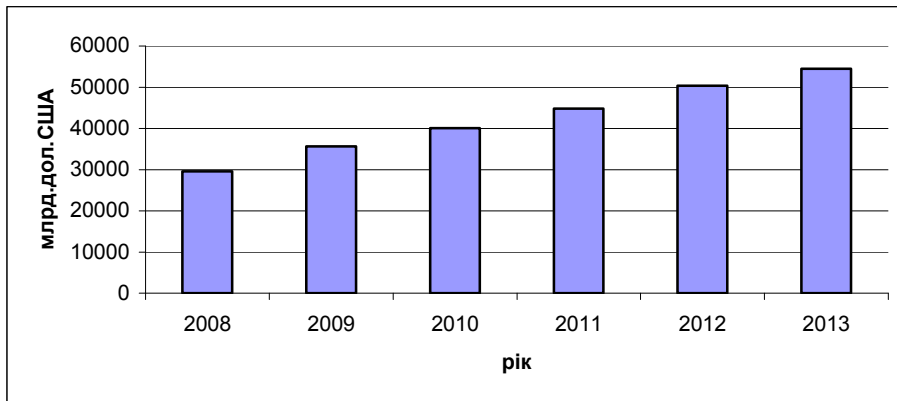

Рис. 2. Обсяги залучених іноземних інвестицій в Україні

Складено автором на основі даних Державної служби статистики України [10]

Структура залученого в Україну іноземного капіталу у 2012 році за видами економічної діяльності виглядає наступним чином: фінансова діяльність 34% від загальної кількості залучених ПІІ; промисловість - 32%; операції з нерухомим майном - 12%; торгівля - 11%; будівництво - 5%; діяльність транспорту та зв'язку - 4%; інші види економічної діяльності - 4%. Проведений аналіз структури іноземних інвестицій свідчить про негативні моменти, що склалися при здійсненні іноземних інвестицій в українську економіку. Як бачимо, структура іноземних інвестицій в економіці України являється деформованою і в колі інтересів зарубіжних інвесторів знаходяться переважно високоприбуткові сфери та сфери, де має місце швидкий обіг капіталу та велика його віддача (фінансовий сектор, торгівля, експортоорієнтовані галузі промисловості). Інвестори приділяють порівняно мало уваги високотехнологічним секторам вітчизняної економіки. У той час як глобальні тенденції економічного розвитку свідчать про те, що структурні зрушення у світовій економіці характеризуються зменшенням частки низькотехнологічних секторів виробництва (нафтохімічна промисловість, легка промисловість, чорна та кольорова металургія, харчова промисловість) і випереджаючим ростом високотехнологічних наукоємних секторів (галузь телекомунікацій та зв'язку, транспортне та енергетичне машинобудування, фармацевтика, мікро та радіоелектроніка, галузь авіаційних та аерокосмічних технологій), що покликані акумулювати найновіші досягнення науково-технічного прогресу. Згідно з опублікованим UNCTAD World Investment Report 2012 зростання надходжень іноземних інвестицій у світі у порівнянні з попереднім роком спостерігалися в основному у сфері послуг та високотехнологічному виробництві, наприклад: хімічне виробництво +65%; транспорт та комунікації +38% [14].

На основі наведеної динаміки та структурного розподілу залучених іноземних інвестицій в українській економіці показано, що роль іноземних інвестицій в структурній модернізації економіки України залишається недостатньо високою не тільки через невеликі обсяги іноземного капіталу, а й внаслідок того, що лише незначна їх кількість трансформується в інвестиції в основний капітал.

Це, у свою чергу, показує, що залучений іноземний капітал не сприяє якісному оновленню та структурній модернізації економіки України, а навпаки погіршує її міжнародну спеціалізацію.

Аналіз технологічної структури іноземних інвестицій говорить про низьку інноваційну активність у промисловості нашої країни, що перешкоджає структурній модернізації національного господарства і підвищенню економічної ефективності секторів. На сучасному етапі основна частина інвестицій, що надходять з-за кордону, орієнтовані на короткострокові та допоміжні елементи технічного обладнання, що призводить до консервації застарілих технологій і не сприяє виробництву конкурентоздатної високотехнологічної продукції.

Висновки. Отже, підбиваючи підсумки вищесказаного, ми дійшли висновку, що в Україні сформувалася неефективна структура економіки, у якій переважає застаріле ресурсо- та енергоємне виробництво, нестійкість співвідношення між нагромадженням і споживанням, а також фінансової сфери від реального сектору економіки. З поміж структурних диспропорцій української економіки, що носять системний характер і мають визначальний вплив на формування подальших тенденцій її розвитку, необхідно виділити в першу чергу, низьку норму нагромадження основного капіталу, постійне зростання питомої ваги кінцевих споживчих витрат в структурі ВВП, від'ємне сальдо зовнішньоторгівельного балансу, загальне зниження динаміки ВВП та інвестицій в основний капітал.

Водночас слід зазначити, що розширене відтворення української економіки та її структурна модернізація може багато у чому залежати від залученого у необхідній кількості іноземного капіталу, як це здійснили країни ЦСЄ у відповідний період свого економічного розвитку. Адже в умовах дефіциту внутрішніх інвестиційних ресурсів повинен активно залучатися іноземний капітал з метою реструктуризації та технічної модернізації економіки.

Проаналізувавши економічні тенденції, ми дійшли висновку, що в Україні, не зважаючи на постійне зростання кількості іноземних інвестицій, необхідний ефект економічного зростання та модернізації економіки, не досягається. Причина такої ситуації вбачається у неефективному використанні іноземних інвестицій, а також у значній кількості соціальних, правових та економічних негараздів в державі.

Оцінка ролі іноземних інвестицій в структурній модернізації економіки України буде залежати від політики залучення іноземного капіталу та узгодження з іншими напрямками державної політики спрямованої на структурну модернізацію.

РЕЗЮМЕ

Здійснено аналіз проблем та перспектив процесу структурної модернізації економіки України за допомогою активізації іноземного інвестування в умовах глобальної економічної кризи. Визначено та обґрунтовано роль зарубіжного капіталу в процесі перебудови української економіки та подоланні негативного впливу глобальної фінансово – економічної кризи.

Ключові слова: іноземні інвестиції, структурна модернізація, економічна криза.

РЕЗЮМЕ

Осуществлен анализ проблем и перспектив процесса структурной модернизации экономики Украины посредством активизации иностранного инвестирования в условиях глобального экономического кризиса. Определена и обоснована важная роль зарубежного капитала в процессе перестройки украинской экономики и преодоления негативного влияния глобального финансово - экономического кризиса.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, структурная модернизация, экономический кризис.

SUMMARY

The analysis of the problems and prospects of the process of structural modernization of Ukraine's economy by increasing foreign investment in the global economic crisis is done. The practical role of foreign capital in the process of restructuring of the Ukrainian economy and overcoming the negative impact of the global financial - economic crisis is defined.

Keywords: foreign investments, structural modernization, economic crisis.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2011. – С. 122
2. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.] [Текст] / за ред. Я. А. Жаліло. – К.: НІСД, 2012. – С. 33
3. Billet, Bret L. Modernization Theory and Economic Development: Discontent in the Developing World. Westport, Conn: Praeger, 1993
4. Inglehart, Ronald Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997
5. Roberts, J. Timmons, and Amy Hite From Modernization to Globalization: Social Perspectives on International Development. Malden, Mass.: Blackwell. 1999
6. Rostow, Walt W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. London: Cambridge University Press, 1960
7. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / [Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артёмова Т.І. та ін.] [Текст] / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук; НАН України; Ін – т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 696 с
8. Єрмолаєв, А. В., Жаліло, Я. А. щодо проблем реалізації модернізаційних стратегій в умовах сучасної України [Текст] // Стратегія розвитку України. – 2011. – № 1. – С. 67 – 74
9. Жаліло, Я. А. Структурні трансформації промисловості України в період фінансово-економічної кризи / Я. А. Жаліло, Д.С. Покришка // Вісник Інституту економіки та прогнозування. – 2010. – С. 29
10. Державна служба статистики України. Офіційний веб – сайт. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
11. Yearbook Statistical Energy Review 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yearbook/enerdata/net>
12. World economic outlook: a survey by the staff of the International Monetary Fund. Washington, DC: International Monetary Fund [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>
13. Веб - сторінка Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>
14. UNCTAD World investment Report 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012_embargoed_en.pdf

UDC 338 “313”

TRENDS FOR WORLD ECONOMICS 2050

Zlatev K., “D.A. Tsenov” Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

The global financial crisis has accelerated the redistribution of power in the global economy and emerging countries are becoming a factor with fast growing economic power, shows the study "The World in 2050" by the consulting company "PricewaterhouseCoopers". By 2050, the global economic map is likely to be dramatically redrawn. The top three will be held by China, U.S. and India, and in the top 10 there will only be four of today leaders - the U.S., Japan, Germany and the UK. We are expecting to witness the rise of the emerging economics to the top 10 in the next 40 years.

Table 1: Actual and projected top 20 economies ranked based on GDP in PPP terms¹

PPP rank	2011		2030		2050	
	Country	GDP at PPP (2011 US\$bn)	Country	Projected GDP at PPP (2011US\$bn)	Country	Projected GDP at PPP (2011US\$bn)
1	US	15.094	China	30.634	China	53.856
2	China	11.347	US	23.376	US	37.998
3	India	4.531	India	13.716	India	34.704
4	Japan	4.381	Japan	5.842	Brazil	8.825
5	Germany	3.221	Russia	5.308	Japan	8.065
6	Russia	3.031	Brazil	4.685	Russia	8.013
7	Brazil	2.305	Germany	4.118	Mexico	7.409
8	France	2.303	Mexico	3.662	Indonesia	6.346
9	UK	2.287	UK	3.499	Germany	5.822
10	Italy	1.979	France	3.427	France	5.714
11	Mexico	1.761	Indonesia	2.912	UK	5.598
12	Spain	1.512	Turkey	2.760	Turkey	5.032
13	South Korea	1.504	Italy	2.629	Nigeria	3.964
14	Canada	1.398	Korea	2.454	Italy	3.867
15	Turkey	1.243	Spain	2.327	Spain	3.612
16	Indonesia	1.131	Canada	2.148	Canada	3.549
17	Australia	893	Saudi Arabia	1.582	South Korea	3.545
18	Poland	813	Australia	1.535	Saudi Arabia	3.090
19	Argentina	720	Poland	1.415	Vietnam	2.715
20	Saudi Arabia	686	Argentina	1.407	Argentina	2.620

Source: World Bank estimates for 2011, PwC estimates for 2050

© Zlatev K., 2013

¹ World Bank estimates for 2011, PwC estimates for 2050